

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสำรวจองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบลโขม่ง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นสำคัญดังนี้

1. การตัดสินใจ
 - 1.1 ความหมายของการตัดสินใจ
 - 1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ
 - 1.3 ลักษณะของผู้ตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ
 - 1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ
2. การปกครองท้องถิ่น
 - 2.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น
 - 2.2 วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 2.3 ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น
 - 2.4 องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น
3. ภาวะผู้นำ
 - 3.1 ความหมายเกี่ยวกับผู้นำ
 - 3.2 ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ
 - 3.3 แบบของภาวะผู้นำ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การตัดสินใจ

ความหมายของการตัดสินใจ (Decision Making)

พิทยา บวรรัตน์ (2535 : 111) เสนอไว้ว่า ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการตัดสินใจไว้ต่างกััน แต่ผู้รู้ทางวิชาการเรื่องนี้ ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลโดยตรง ได้แก่ ไชมอนด์ ได้อธิบายว่า การตัดสินใจคือกระบวนการที่ประกอบไปด้วยเชาวน์ปัญญา (Intelligent Activity) หรือการหาโอกาสที่จะตัดสินใจ หมายถึง การสืบเสาะหาข่าวสารสภาพทางสิ่งแวดล้อม สำหรับใช้ในการตัดสินใจกิจกรรมออกแบบ (Design Activity) หรือการหาแนวทางทางเลือกที่พอเป็นไปได้ ซึ่งหมายถึง การสร้าง พัฒนา วิเคราะห์ แนวทางต่างๆที่จะนำไปปฏิบัติได้ กิจกรรมคัดเลือก (Choice Activity) หรือการเลือกทางเลือกจาก

ทางเลือกที่มีอยู่ หมายถึง การเลือกทางเลือกที่เหมาะสมจะนำไปปฏิบัติได้จริง การตัดสินใจเป็นเรื่องของการจัดการที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และในการจัดการนั้น การตัดสินใจเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานทุกๆ เรื่อง ทุกๆ กรณี เพื่อดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์ อาจมีเครื่องมือมาช่วยในการวินิจฉัยพิจารณา มีเหตุผลส่วนตัว อารมณ์ ความรักใคร่ ชอบพอ เข้ามามีส่วนร่วมในการเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ การตัดสินใจมีลักษณะเป็นกระบวนการอันประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ต่อเนื่องกันไป ดังนี้

1. การแยกแยะตัวปัญหา (Problem Identification) ในขั้นตอนแรกของการตัดสินใจนั้น จึงเป็นเรื่องราวของการสร้างความแน่ใจ มั่นใจ โดยการค้นหาความเข้าใจกับตัวปัญหาที่แท้จริงก็เพราะเหตุว่ากระบวนการตัดสินใจจะเริ่มต้นตามขั้นตอนแรก เมื่อผู้ทำการตัดสินใจมีความรู้สึกว่าได้เกิดปัญหาขึ้นมา นั่นก็คือ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในว่า ได้มีปรากฏบางสิ่งบางอย่าง มิได้เป็นไปตามที่คาดคิด

2. การหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหานั้น (Information Search) การเสาะหาข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับตัวปัญหานั้น ก็คือ การเสาะหาสิ่งที่เป็นสาเหตุหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหานั้น ซึ่งอาจจะไม่ใช่สาเหตุโดยตรงก็ได้

3. การประเมินค่าข่าวสาร (Evaluation of Information) เป็นความจำเป็นที่ต้องประเมินค่าดูว่า ข่าวสารที่ได้มานั้นถูกต้อง เหมาะสม เพียงพอ ตรงเวลาและสามารถที่จะไปวิเคราะห์ปัญหาได้หรือไม่

4. การกำหนดทางเลือก (Listing Alternative) เป็นขั้นตอนสำคัญของการตัดสินใจ คือการกำหนดทางเลือกมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เป็นการที่จะพยายามจะครอบคลุมวิถีทางที่จะแก้ปัญหาได้หลายๆ วิธี ถ้าเรามีข่าวสารสมบูรณ์สำหรับปัญหาแต่ละเรื่อง เราอาจจะกำหนดทางเลือกได้เหมาะสมและครอบคลุมอย่างแท้จริง

5. การเลือกทางเลือก (Selection of Alternative) เมื่อได้กำหนดทางเลือกต่างๆ ออกมาแล้ว พร้อมทั้งกำหนดลำดับความสำคัญและความเหมาะสมในการแก้ปัญหา ขั้นตอนต่อไป คือการเลือกทางเลือกที่จะปฏิบัติการต่อไป (Selection of a Course of Decision) และขั้นนี้เองที่เป็นที่ยอมรับกันได้โดยทั่วไปว่าเป็นการตัดสินใจอย่างแท้จริง

6. การปฏิบัติการตัดสินใจ (Implement of Decision) เมื่อทางเลือกได้ถูกเลือกเข้ามาแล้ว ก็เป็นการปฏิบัติตามผลของการตัดสินใจหรือทางเลือก

กรองแก้ว อยู่สุข (2537 : 147) ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า หมายถึง การเลือกสิ่งหนึ่งหรือหลายๆ สิ่ง หรือเลือกที่จะปฏิบัติทางใดจากหลายๆ ทางที่มีอยู่ หรือวิธีการที่เลือกนั้นย่อมได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วว่าถูกต้องเหมาะสมหรือดีที่สุด และตรงกับเป้าหมายขององค์กรด้วย

วิชัย โสสุวรรณจินดา (2535 : 185) ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า หมายถึง การเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายๆ ทางเลือก โดยอาศัยทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียวที่สามารถตอบสนองเป้าหมาย หรือความต้องการของผู้เลือกได้

กวี วงศ์พุ่ม (2539 : 61) ให้ความหมายของการตัดสินใจว่า หมายถึง การพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุด จากทางเลือกหลายๆทาง ผู้นำต้องตัดสินใจด้วยหลักเหตุผล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งการตัดสินใจดังกล่าวจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

กล่าวโดยสรุปการตัดสินใจ หมายถึง การพิจารณาโดยใช้ข้อมูล หลักการและเหตุผล วิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในการหาทางเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุด จากหลายๆทางเลือก ที่สามารถตอบสนองเป้าหมายของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2510 : 57) ได้ระบุถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจว่า มาจาก 3 ปัจจัย คือ

1. การรับรู้การตัดสินใจ การรับรู้ (Perception) จะมีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรม การตัดสินใจของบุคคลให้แตกต่างกันไป โดยเฉพาะจะมีอิทธิพลในสถานการณ์การตัดสินใจที่ไม่แน่นอน ข้อมูลในการตัดสินใจไม่พอเพียงและยังมีบทบาทสำคัญเมื่อจะต้องตัดสินใจเลือกทางที่ไม่มีข้อแตกต่างมากนัก การรับรู้เป็นกระบวนการทางจิตวิทยา ซึ่งรับสิ่งกระตุ้น (Stimulus) ผ่านอวัยวะรับความรู้สึก เช่น ตา หู จมูก ลิ้น ผิวหนัง และไปสู่สมองซึ่งประกอบด้วยความจำ ประสบการณ์ในอดีต ทักษะคิดและความรู้สึก บุคคลแต่ละคนจะรับรู้สิ่งต่างๆแตกต่างกันออกไป ปัจจัยที่กำหนดความสามารถในการรับรู้ ได้แก่ ความคุ้นเคยกับตัวกระตุ้น ซึ่งก็คือประสบการณ์ในเรื่องต่างๆ รวมทั้งบุคลิกภาพ พื้นเพวัฒนธรรม และลักษณะทางกายภาพของแต่ละบุคคล ดังนั้นบุคคลจะเลือกรับรู้สิ่งที่เขาอยากจะได้รับรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละบุคคล เช่น นักจิตวิทยาศึกษาวิชาการบริหารในแง่การศึกษาพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เป็นต้น ลักษณะของการรับรู้จะมีผลต่อการตัดสินใจ ประสบการณ์ที่แตกต่างกันทำให้แต่ละคนมีการตระหนักในปัญหา การระบุและวิเคราะห์ปัญหา การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการตีความ การประเมินทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางเลือกที่แตกต่างกันออกไป

2. ค่านิยมกับการตัดสินใจ ค่านิยมของผู้ตัดสินใจแต่ละคนมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ ค่านิยมจะหมายถึง สิ่งที่คุณแต่ละคนคิดว่าควรจะเป็น ไม่ว่าสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ก็ตาม และมักจะเป็นสิ่งที่บุคคลในกลุ่มมีความเห็นเหมือนกัน ค่านิยมเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทำให้ประสบการณ์ของแต่ละคนผิดแผกแตกต่างกัน

3. บุคลิกภาพกับการตัดสินใจ บุคลิกภาพ หมายถึง คุณลักษณะของรูปแบบแต่ละคนที่เป็น การผสมผสานของร่างกาย อารมณ์ สังคม ลักษณะนิสัย การจูงใจที่แสดงออก คือ คนอื่นและสภาพแวดล้อมรอบๆตัว บุคลิกภาพจะมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ แรงจูงใจซึ่งเป็นส่วนชักจูงจิตใจให้อยากทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การรู้ถึงสิ่งที่อยู่รอบตัว และแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมของแต่ละ

บุคคล บุคลิกภาพจะมีลักษณะคงทน การเปลี่ยนแปลงจะค่อยเป็นค่อยไป โดยเป็นผลจากการรับรู้ และสภาพแวดล้อม บุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เช่น บางคนมีบุคลิกกล้าได้กล้าเสีย บางคนชอบปริอในการตัดสินใจ บางคนชอบแก้ปัญหา บางคนรอให้ปัญหาเข้ามาเอง บางคนอาจมีบุคลิกภาพที่ชอบคิดสร้างสรรค์ ชอบทดลอง เป็นต้น บุคลิกภาพเหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจทั้งสิ้น เช่น ผู้มีบุคลิกภาพกล้าเสี่ยงมักชอบการตัดสินใจในสถานการณ์ไม่แน่นอนและตัดสินใจได้เร็ว

ลักษณะของผู้ตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

การที่จะเป็นผู้บริหารที่ดีได้ ต้องมีบทบาทเป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปแล้วควรมีคุณสมบัติดังนี้

ตาราง 1 บทบาทที่สำคัญสำหรับผู้บริหาร

ลำดับ	พฤติกรรมที่แสดงออก
1	ค้นหา รวบรวมข้อมูลและสถิติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์
2	วิเคราะห์และประเมินข้อมูล เพื่อความเป็นไปได้ในการตัดสินใจ
3	อย่ามองอะไรด้านเดียว ผู้นำต้องมองการณ์ไกล มองกว้าง มองลึก นึกถึงอนาคตเป็นที่ตั้ง
4	ต้องมีความกล้าและใจป้ำ กล้าได้กล้าเสีย ตาม โอกาสหรือสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น
5	เลือกจังหวะการตัดสินใจที่เหมาะสม
6	การตัดสินใจสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเทศะ มีการยืดหยุ่นได้

ที่มา: กวี วงศ์พุด. 2539 : 62

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และพฤติกรรมในการตัดสินใจ สรุปได้ว่าการตัดสินใจ หมายถึง การพิจารณาโดยใช้ข้อมูล หลักการและเหตุผล วิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในการหาทางเลือกที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุดจากหลายๆทางเลือก โดยองค์ประกอบในการตัดสินใจจะประกอบด้วยผู้ตัดสินใจ ทางเลือกและผลงานของผลทางเลือก

ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2548 : 38) ได้อธิบายว่า ทฤษฎีการตัดสินใจเป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะได้ นโยบายสาธารณะที่ดี ในกระบวนการทางนโยบายสาธารณะส่วนหนึ่งคือ การตัดสินใจที่รอบคอบ อยู่บนพื้นฐานหลักของเหตุและผล ซึ่งทฤษฎีที่สำคัญๆ ได้แก่

1. ทฤษฎีการตัดสินใจเชิงเหตุผล (Rational Decision Making)
2. ทฤษฎีตัวแบบการเปลี่ยนแปลงจากเดิมบางส่วน (Incremental Decision Making)
3. ทฤษฎีการตัดสินใจแบบผสมผสาน (Mixed - scanning)

ทฤษฎีการตัดสินใจเชิงเหตุผล (Rational Decision Making) มีขั้นตอนการประเมิน ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหา เช่น ปัญหานั้นสำคัญมากน้อยเพียงใด อะไรคือปัญหาสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างไร

2. วิเคราะห์วัตถุประสงค์ เช่น เราจะกำหนดนโยบายต่อไปอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาให้ได้ เช่นปัญหาความยากจน เราต้องทำการวิเคราะห์ความยากจน อะไรคือความยากจน เป็นความจนคือไม่มีเงิน หรือจนเพราะไม่มีปัญญา (ความจนที่จนที่สุด) ต้องแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด

3. วิเคราะห์ทางเลือก เป็นทางเลือกที่นักวิเคราะห์คิดได้ มีกี่ทางเลือกก็ได้ เท่าที่นักวิเคราะห์จะคิดวิเคราะห์ได้ แล้วทำการวิเคราะห์แต่ละทางเลือก เช่น ใช้แนวทางวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์ เช่น การลงทุน กำไรคุ้มหรือไม่ (Cost Benefit) โดยนำทางเลือกทั้งหมดมาเปรียบเทียบ (ในรูปแบบของมูลค่า) แล้วตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เห็นว่าดีที่สุด

ทฤษฎีการตัดสินใจเชิงเหตุผล จะเป็นการวิเคราะห์เชิงนโยบายสาธารณะทางหนึ่งก่อนการตัดสินใจ เพื่อให้ได้นโยบายสาธารณะที่ดี เพราะตั้งอยู่บนหลักของเหตุและผล ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เปรียบเทียบได้ชัดเจน ทำให้การตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานของหลักข้อเท็จจริง (ความจริง) โดยอาศัยข้อมูล/ข้อเท็จจริง (Fact) เพื่อนำมาวิเคราะห์ในแต่ละทางเลือก การตัดสินใจทำให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุดและนโยบายสาธารณะที่ดี โดยสรุปภาพรวมของทฤษฎีการตัดสินใจเชิงเหตุผล ได้ดังนี้

1. เป็นนโยบายมุ่งประโยชน์สูงสุดของสังคมแยกค่านิยม (Value) ของสังคมออกจากข้อเท็จจริง (Fact) เพื่อไม่ให้ค่านิยมแฝงอยู่ในการตัดสินใจ เพราะค่านิยมเป็นแนวโน้มของความคิดที่นำไปสู่พฤติกรรมกระทำต่างๆ ดังนั้นค่านิยมของสังคมสามารถประเมินแยกออกจากข้อเท็จจริงได้ โดยการทำให้ค่านิยมให้เป็นตัวเลขทั้งหมด เช่น โครงการใดเกิดขึ้น จะมีคำถามว่า ผลกระทำจากโครงการที่เกิดขึ้นกับสังคม เช่น ถ้าต้องอพยพย้ายบ้าน/ย้ายถิ่นฐาน ท่านพึงพอใจค่าตอบแทนเป็นเงินเท่าไร จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของท่าน/ การอพยพของท่าน เป็นการแปลงคุณค่า (คือค่านิยม) ให้เป็นมูลค่า คุณค่า เช่น วัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความค่า เมื่อรัฐบาลต้องการแปลงคุณค่า (วัฒนธรรม) เป็นมูลค่าโดยการขายวัฒนธรรมในลักษณะการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้เงินมาเป็นมูลค่า จากปัญหาที่ตามมามากมาย

2. ระบบการตัดสินใจเชิงเศรษฐศาสตร์ เช่น เรื่องของ Cost Benefit

3. เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดขององค์กร

4. มีขั้นตอนในการวิเคราะห์ตั้งแต่การจำแนกปัญหา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ค่านิยมต้นทุน

5. ผลประโยชน์เปรียบเทียบผลลัพธ์

6. เลือกผลลัพธ์

ทฤษฎีตัวแบบการเปลี่ยนแปลงจากเดิมบางส่วน (Incremental Decision Making) มีแนวคิด

ดังนี้

1. นโยบายเป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากอดีต ยอมรับค่านิยม

2. มีการปรับปรุงจากเดิมเป็นบางส่วน เพราะผู้พิจารณา นโยบายไม่ได้ดูทั้งหมด

3. ข้อจำกัดต่างๆมีมาก

4. สานต่อนโยบายเดิม
5. มักเกี่ยวข้องกับเชิงการเมือง คำนึงข้อจำกัด
6. มีการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณา
7. การตัดสินใจไม่มีเพียงครั้งเดียว
8. แก้ปัญหาความไม่สมบูรณ์ทางสังคม
9. มีลักษณะอนุรักษ์นิยม ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

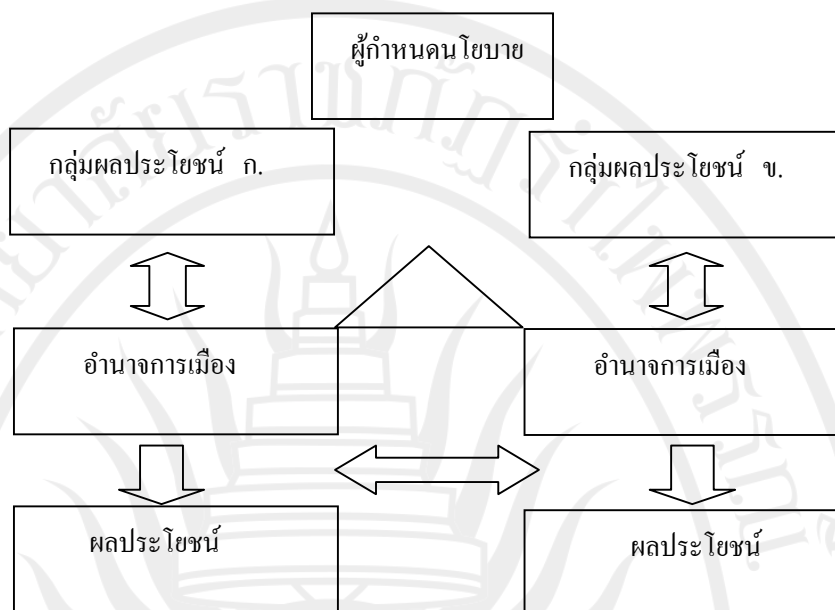
ทฤษฎีการตัดสินใจแบบผสมผสาน (Mixed – scanning) มีแนวคิดที่เป็นการประนีประนอมระหว่างหลักเหตุผล และการเปลี่ยนแปลงจากเดิมบางส่วน แก่จุดอ่อนของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงบางส่วนจากของเดิมบางส่วน วิธีการตัดสินใจผสมผสานลักษณะนี้เหมือนกับการดูดาวบนท้องฟ้าว่ามีดาวอะไรบ้าง แล้วตัดสินใจเลือกเฉพาะกลุ่มดาวที่เราสนใจมาศึกษา เช่นเดียวกับการสำรวจทางเลือกว่ามีทางเลือกอะไรบ้าง ทางเลือกใดเป็นทางเลือกที่น่าสนใจก็ศึกษาทางเลือกนั้น ทฤษฎีตัวแบบการวิเคราะห์นโยบาย : พฤติกรรมการเมือง ได้แก่

1. ทฤษฎีชนชั้นนำ อธิบายว่า นโยบายที่ได้มาจากการตัดสินใจจากชนชั้นนำ ถ้าผู้นำดี มีจริยธรรมศีลธรรมก็ส่งผลให้นโยบายดี ในทางกลับกันถ้าผู้นำไม่ดี ไม่มีจริยธรรมศีลธรรม ไม่เห็นประโยชน์สาธารณะ เช่น โครงการสนามบินสุวรรณภูมิ / ประโยชน์สุขของสังคม นโยบายสาธารณะที่ออกมาจะตกอยู่กับกลุ่มของตน เช่น โครงการสนามบินสุวรรณภูมิ โครงการแหลมผักเบี้ย โครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โครงการ โคส้านตัว โครงการ SML เป็นต้น ซึ่งทฤษฎีชนชั้นนำมีแนวคิดว่า

- 1.1 เป็นอำนาจนิยม
- 1.2 ให้ความสำคัญเฉพาะชนชั้นนำ
- 1.3 ใช้ค่านิยมหรือความพอใจของผู้นำเป็นหลัก

2. ทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์ เป็นทฤษฎีที่ทำให้เราเข้าใจว่า การได้นโยบายสาธารณะที่ดีจากกระบวนการการต่อรองผลประโยชน์ ทำให้ Policy Stakeholder ทั้งหลายที่เป็นกลุ่มผลประโยชน์เข้าไปขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ การกำหนดนโยบาย นโยบายสาธารณะที่ดีส่วนหนึ่งอาจได้มาจากกระบวนการการต่อรองผลประโยชน์ การรักษาผลประโยชน์ต่อรองของกลุ่มต่างๆซึ่งมีแนวคิดว่า

- 2.1 เป็นสังคมประชาธิปไตย
- 2.2 มีกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์
- 2.3 มีการเรียกร้องและรักษาสิทธิ ผลประโยชน์ เจริญต่อรอง ผลักดัน

ภาพประกอบ 2 ตัวแบบทางการเมืองของทฤษฎีกลุ่มผลประโยชน์

ที่มา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2548 : 10

พฤติกรรมกรเลือกตั้งแบบความสำนึกเชิงเหตุผล นักสังคมศาสตร์ได้แบ่งทฤษฎีของการเลือกตั้งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ทฤษฎีปัจจัยตัวกำหนด (Deterministic Theories) ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational Theories) ทฤษฎีระบบ (System Theories) (วิญญู สะตะ. 2544 : 34)

การศึกษาค้นคว้าถึงปัจจัยในการตัดสินใจเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของประชาชนตำบลโฆมงในครั้งนี้ ได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผลของแอนโทนี ดาวน์ส์ (Anthony Downs) มาใช้ในการศึกษาโดยมองไปที่อิทธิพลของ “ความสำนึกเชิงเหตุผล” ของบุคคลที่มีผลต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นแนวทางในการศึกษาทฤษฎีดังกล่าวให้ความสำคัญเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียง การแถลงนโยบาย อิทธิพลเงินทอง และการแจกจ่ายสิ่งของ รวมถึงตลอดถึงอิทธิพลของเทคนิคต่าง ๆ ของการบริหาร การเลือกตั้ง แนวคิดทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผลที่จะนำมาใช้ในการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

แอนโทนี (Anthony. 1957 : 78 ; อ้างถึงใน วิญญู สะตะ. 2544 : 34) ซึ่งระบุว่าความสำนึกตรึกตรองของบุคคลผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีต่อการบริหารการเลือกตั้ง นโยบาย และสภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีลักษณะเช่นเดียวกับแนวคิดเชิงเหตุผลการตัดสินใจของผู้บริโภคในทางเศรษฐศาสตร์

เคย์ (Kay. 1920 : 67 ; อ้างถึงใน สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2525 : 14) ศึกษาพบว่า บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งโดยการชักจูง (Mobilized) เป็นสำคัญ ไม่ใช่เพราะไปด้วยความสำนึกของคนแต่อย่างใด

เมริียม และฮอสเนลล์ (Merriam and Gosnwill, 1924 :132 ; อ้างถึงใน สุจิต บุญบงการ และ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2525 : 71) ได้ทำการศึกษาพบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมบุคคล (ที่มุ่งชี้วัดโดยระดับการศึกษา อาชีพรายได้ และเพศ) มีผลต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองเหมือนกัน และมักมีพฤติกรรมในทางการเมืองคล้ายคลึงกัน

แคมเบลล์ (Campbell, 1954 : 95 ; อ้างถึงใน สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2525 :14) ศึกษาพบว่า

1. บุคคลที่มีลักษณะทางสังคมต่างกัน ทำให้เขามีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน อันนำไปสู่ความแตกต่างในพฤติกรรมด้วย บุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอย่างเดียวกันอาจมีพฤติกรรมเหมือนกันโดยไม่ตั้งใจเลียนแบบกันเลย

2. ค่านิยมทางวัฒนธรรมในสังคมเป็นตัวกำหนดบรรทัดฐานเฉพาะอย่างคือ บุคคลที่มีลักษณะทางสังคมอย่างหนึ่งจะต้องมีความสนใจหรือพฤติกรรมอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

จากการศึกษาดังกล่าวเห็นได้ว่า พฤติกรรมของผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ล้วนแต่เป็นพฤติกรรมที่มีสาเหตุผลักดันให้กระทำออกมาตามพื้นฐานของแต่ละคน กล่าวคือบุคคลที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมอีกอย่างหนึ่งก็มีพฤติกรรมทางการเมืองออกไปในอีกลักษณะหนึ่ง

ในการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนนั้น ได้มีการศึกษาวิจัยโดยนักวิชาการทั้งของต่างประเทศและของไทย กล่าวคือ (กรมการปกครอง. 2539 : 5)

ลาซาร์เฟล (Lazarsfeld, 1944 : 69 ; อ้างถึงใน วิญญู สะตะ. 2544 : 33) และการศึกษาโดยวิธีเดียวกันของเบอร์เรตัน ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีหลายประการ เป็นต้นว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทำให้คนที่ตัดสินใจไว้แล้วว่าจะเลือกผู้สมัครคนใดเปลี่ยนใจไปเลือกผู้สมัครคนอื่นมีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และในจำนวนคนที่เปลี่ยนใจไปนั้น เป็นพวกที่ได้รับอิทธิพลของประเด็นนโยบายที่นำมาใช้ในการหาเสียง นอกจากนี้ยังพบว่า มีกลุ่มคนอีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่มีการสื่อสารติดต่อพรรคการเมืองที่ตนไม่ได้สังกัดและที่สำคัญ คือ อาชีพที่อยู่อาศัย (ชนบท ในเมือง) ศาสนา และอุปนิสัยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลในอดีตเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อพฤติกรรมการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคล ลาซาร์เฟลได้สรุปผลการศึกษาของเขาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนความนิยมพรรคของประชาชนว่าการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการนิยมพรรคการเมืองของประชาชน ทำให้ทราบอัตราและจำนวนของความนิยมพรรคการเมืองและการเปลี่ยนแปลงการนิยมพรรคการเมืองในแต่ละช่วงสมัยมีเพียงเล็กน้อย “กลุ่มบุคคล (ที่เปลี่ยนความนิยมพรรคการเมือง จะเป็นกลุ่มบุคคลที่สนใจการเลือกตั้งน้อยที่สุด สนใจรับฟังข่าวสารการเมือง

จากสื่อมวลชนน้อยที่สุด ตัดสินใจเลือกใครล่าช้ากว่าพวกอื่น ชักชวนง่ายกว่าพวกอื่น และการชักชวนต้องทำโดยการติดต่อส่วนบุคคล ไม่ใช่ติดต่อโดยประเด็นนโยบายที่ใช้ในกรณีหาเสียงเลือกตั้ง” และความเข้าใจที่ว่าบุคคลที่เปลี่ยนใจไปเลือกผู้สมัครอื่นที่ตนไม่นิยมในระหว่างรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นการตัดสินใจที่ใช้เหตุใช้ผล ใช้สติสัมปชัญญะและถูกชักจูงโดยประเด็นปัญหาที่ใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นความเข้าใจผิดโดยสิ้นเชิง แท้ที่จริงนั้นกลับตรงกันข้ามกับความเชื่อที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น

วิญญู สะตะ (2544 : 33) ได้ให้ความสนใจศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการนิมพรคการเมือง และการเปลี่ยนแปลงการนิมพรคในแต่ละช่วงสมัยมีเพียงเล็กน้อยอิทธิพลของปัจจัยที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงสมัยที่มีต่อการเปลี่ยนความนิมพรค จากการศึกษาพบว่า นโยบายในประเทศ และนโยบายต่างประเทศที่สำคัญในแต่ละช่วงสมัยจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความนิมพรค นั่นคือการเปลี่ยนความนิมพรคที่แกว่งไปแกว่งมาในแต่ละช่วงสมัย นั้นเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยระยะสั้น (Short – term Factors) และสิ่งนี้เองที่ทำให้ผลการเลือกตั้งแต่ละครั้งแตกต่างกันไปจากการเลือกตั้งครั้งอื่นๆ และหากจะศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ยาวออกไปจะพบความสมดุลในตัวเอง สรุปได้ว่า ความนิมพรคของประชาชนเป็นตัวแปรสำคัญในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ส่วนปัจจัยระยะสั้นนั้นทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนไประหว่างสองพรรคใหญ่ สำหรับประเทศไทยที่กำลังพัฒนานั้น การศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนหนึ่งไปลงคะแนนเสียงเพราะถูกชักจูงยิ่งกว่าการตัดสินใจด้วยตนเอง มีผลให้ชนชั้นต่ำที่อาศัยอยู่ในชนบทที่มีการศึกษาน้อย หรือกล่าวอย่างรวบรัดว่าผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ไปลงคะแนนเสียงมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ซึ่งอาศัยอยู่ในเมือง และเป็นผู้มีความรู้ต่อการเมืองในแง่ลบ จึงสรุปได้ว่า บุคคลที่อยู่ในเศรษฐกิจ – สังคมต่ำ ไปลงคะแนนเสียงด้วยการถูกระดม (Mobilized) เป็นสำคัญ หาใช่เพราะความสำนึกของตนเองแต่อย่างใดไม่ ปัญหาต่อไปนี้ก็คือ ใครเป็นผู้มีอิทธิพลสามารถชักจูงบุคคลเหล่านี้ให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คำตอบเหล่านี้พอจะอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีที่ว่าด้วยชนชั้นนำในชุมชน สำหรับกรณีของประเทศไทย ข้อมูลบ่งชี้ที่น่าสนใจว่า กำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน คือผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2527: 23) กล่าวโดยสรุปได้ว่า สภาพการลงคะแนนเสียงตามปรกติ คือความกำกวมของคะแนนเสียง ซึ่งเป็นสภาวะสมดุลของระบบ เมื่อมีพลังเฉพาะช่วงสมัยซึ่งได้แก่ความสนใจในตัวผู้สมัคร ความเห็นต่อนโยบาย และปัญหาทางการเมือง ภาพพจน์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของพรรค สถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศ เป็นต้น ซึ่งผันแปรไปแต่ละช่วงสมัยของการ

เลือกตั้ง เมื่อมวลชนรวมกันแล้วผู้ลงคะแนนเสียงจะชอบพรรคหนึ่งมากกว่าอีกพรรคหนึ่ง ทำให้แกว่งออกจากสภาวะสมดุลปกติไป และเมื่อถึงการเลือกตั้งครั้งต่อไปก็มักจะแกว่งกลับ โดยนัยนี้เรื่อยไป คล้ายกับลูกตุ้มนาฬิกา ซึ่งการใช้ทฤษฎีระบบเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งที่พลังเฉพาะสมัย อันได้แก่ ความสนใจในตัวผู้สมัคร ภาพพจน์ของผู้สมัคร และผลการปฏิบัติงานของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นต้น ที่ประมวลเข้าแล้วทำให้ประชาชนตัดสินใจเลือกหรือลงคะแนนให้

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า บุคคลมีความนึกคิดทางการเมืองตามฐานะทางสังคมของตน ซึ่งเป็นฐานสำคัญของทฤษฎีที่ว่าด้วยพฤติกรรมกรรมการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลที่ได้พิสูจน์แล้วว่า การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเป็นไปตามฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของเขาหาใช่เพราะประเด็นปัญหาทางการเมืองที่เป็นนโยบายที่นำมาใช้ในการหาเสียงแต่ประการใด

การปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 12) ได้สรุปแนวความคิดของนักวิชาการและนักปกครองที่เกี่ยวข้องกับการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า คำนิยามความหมายของการปกครองท้องถิ่น ได้มีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามไว้ ส่วนใหญ่มีหลักการที่สำคัญคล้ายคลึงกัน จะต่างคือสำนวนและรายละเอียดปลีกย่อย ซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

วิท (Wit. 1954 : 45 ; อ้างถึงใน โกวิทย์ พวงงาม. 2550 : 10) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชน ในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วน ในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่า ถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่น ก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

วิลเลียม (William . 1951 : 103 ; อ้างถึงใน โกวิทย์ พวงงาม. 2550 : 11) นิยามว่า ในการปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

จอห์น (John. 1957 : 89 ; อ้างถึงใน โกวิทย์ พวงงาม. 2550 : 11) นิยามว่า ในการปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการ ปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด โดยเฉพาะ หน่วยการปกครองดังกล่าวนี้จัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

มอนตาญ (Montagu. 1984 : 574 ; อ้างถึงใน โกวิทย์ พวงงาม. 2550 : 11) นิยามว่า ในการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหาร การปกครองท้องถิ่น มีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่

จะใช้ได้โดยปราศจาก การควบคุมของหน่วย การบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้ หน่วยการปกครองท้องถิ่น ยังต้องอยู่ภายใต้ บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็น รัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

ซัดดี (Sady. 1980 : 550 อ้างถึงใน โกวิท พวงงาม. 2550 : 12) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครอง ทางการเมืองที่อยู่ในระดับต่ำจากรัฐ ซึ่งก่อตั้งโดยกฎหมาย และมีอำนาจอย่างเพียงพอที่จะทำการ ในท้องถิ่นได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอำนาจจัดเก็บภาษี เจ้าหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ดังกล่าวอาจได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง โดยท้องถิ่นก็ได้

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2523 : 4) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครอง ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การ ทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์การนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่มีอำนาจในการกำหนดคน โยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

อุทัย หิรัญโต (2523 : 2) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจ ให้ประชาชน ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ ประชาชน เลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุม ด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครอง ท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

ร็อบสัน (Robson. 1968 : 450 ; อ้างถึงใน วิญญู สะตะ. 2544 : 35) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองซึ่งรัฐได้จัดตั้งขึ้นและให้มีอำนาจปกครองตนเอง (Autonomy) มีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) และต้องมีองค์กรที่จำเป็นในการปกครอง (Necessary Organization) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมความมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่นนั้น

จากนิยามต่าง ๆ ข้างต้นสามารถสรุปหลักการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองของชุมชน หนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยจัดเป็นกรุงเทพมหานคร เทศบาล องค์การบริหารส่วน จังหวัด องค์การบริหาร ส่วนตำบล และเมืองพัทยาตามเหตุผลดังกล่าวหน่วยการปกครองท้องถิ่น จะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วย การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วย การปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขตหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ก็จะกลายสภาพเป็น รัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มี ขอบเขตที่แตกต่างกันออกไป ตามลักษณะความเจริญและความ สามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ระดับใด จึงจะเหมาะสม หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะ ดำเนินการ ปกครองตนเองสิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์การปกครองท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อให้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสภาภิบาล เป็นต้น

2. สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่น จัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครอง ท้องถิ่นแบบเทศบาล จะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ หรือในแบบมหานคร คือกรุงเทพมหานครจะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหาร สภากรุงเทพมหานคร จะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 26) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้ ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศ จะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัด ภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้น หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ก็สามารถมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอ ที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่น ได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบาหนี้เป็นการแบ่งเบาทั้งในด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียว อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริง และล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วย การจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็น โดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาล ที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้าง แต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบเพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารอบอบประชาชนโดยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่น ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือก เข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

ชูศักดิ์ เทียงตรง (2518 : 7) เสนอว่าการปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Basic Democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันฝึกสอนการเมือง การปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบ และห่วงใยต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย อันจะนำมา ซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด โดยที่ประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝน ให้ประชาชนใช้ดุลพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสม สำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการของท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

อนันต์ อนันตกุล (2521 : 6) เสนอว่าการปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self Government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือ การปกครองตนเองมิใช่เป็น การปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน การปกครองตนเองคือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องพึงเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ออกเสียงประชามติ (Referendum) ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่นประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน

ลิขิต ชีรเวทิน (2527 : 3) ให้ความเห็นว่า การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงหรือ การกระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุดคือ รากหญ้า (Grass Roots) ซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบสำคัญยิ่งขาดอันหนึ่ง ก็คือการขาดรากฐานในท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 29) เสนอว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาระยะของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นมีเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาระยะของรัฐบาล เนื่องจากความจำเป็นบางประการ ดังนี้

1. การกิจของรัฐบาลมีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของบ้านเมืองรัฐบาลมีอาจจะดำเนินการในการสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหา และความ

ต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือจัดบริการ โครงการในท้องถิ่นโดยรูปแบบที่เหมือนกันย่อมไม่บังเกิดผลสูงสุด ท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าผู้ซึ่งไม่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นมากที่สุดกิจกรรมบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง ดังนั้น หากไม่มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลจะต้องรับภาระดำเนินการทุกอย่าง และไม่แน่ว่าจะสนองความต้องการของท้องถิ่นทุกจุดหรือไม่ รวมทั้งจะต้องดำเนินการเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น หากได้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่น เพื่อดำเนินการเองแล้ว ภาระของรัฐบาลก็จะผ่อนคลายไป รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงแต่ควบคุม ดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานยิ่งขึ้น การแบ่งเบาภาระทำให้รัฐบาลมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญ หรือกิจการใหญ่ๆ ระดับชาติอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ความคับคั่งของภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่รวมอยู่ส่วนกลางจะลดน้อยลง ความคล่องตัวในการดำเนินงานของส่วนกลางจะมีมากขึ้น

2. การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการ และปัญหาข้อมต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกต้อง และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนก็ต้องเป็นผู้ที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี การบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องขออนุมัติไปยังส่วนเหนือขึ้นไป ท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลง ภายในท้องถิ่นนั่นเอง ไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

3. การปกครองท้องถิ่นเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมือง การได้รับเลือกตั้ง การสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตน และยังฝึกฝนทักษะทางการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย ในประเทศไทย ผู้นำทางการเมืองที่มีชื่อเสียง เช่น นายทองหยด จิตตะวีระ นายสุรินทร์ เทพกาญจนา เป็นต้น ล้วนแต่มีผลงานจากการเป็นนายกเทศมนตรี หรือผู้บริหารท้องถิ่นมาก่อน จนสามารถประสบความสำเร็จเป็นนักการเมืองที่มีชื่อเสียงในระดับชาติ

จากความหมายต่างๆข้างต้น สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตยและ เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนต่อท้องถิ่นประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่นของตน

องค์ประกอบการปกครองท้องถิ่น

ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ประการ คือ (อุทัย หิรัญโต. 2523 : 22)

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากมีประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็ง กว่า การปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง
2. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎหมายที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of Social Affair) ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหารรายได้และบุคลากร เป็นต้น
3. การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ
4. องค์การนิติบุคคลจัดตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ๆ
5. การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง
6. อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติ กิจการภายในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ
7. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้มิได้หมายความว่าเมื่อมีอิสระเต็มที่ทีเดียว คงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการเท่านั้น เพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตยไป รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแลอยู่

จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรม การปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองมีการเลือกตั้งเมืองคัลหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเอง และที่สำคัญก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง

ภาวะผู้นำ

ความหมายเกี่ยวกับผู้นำ

ฟาร์แลนด์ (Farland. 1979 : 214) กล่าวว่า ผู้นำ คือบุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ยुक (Yukl. 1989 : 3) กล่าวว่า ผู้นำ คือบุคคลที่มีอิทธิพลสูงสุดในกลุ่ม และเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำที่ได้รับมอบหมาย บุคคลอื่นในกลุ่มที่เหลือก็คือผู้ตาม แม้จะเป็นหัวหน้ากลุ่มย่อย หรือผู้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ก็ตาม

กูบาร์ (Guba. 1957 : 89 ; อ้างถึง พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว : 2527 : 44) ให้ทัศนะว่าบุคคลที่ใช้อำนาจที่ติดมากับตำแหน่งจะเป็นหัวหน้าหรือผู้บริหาร ถ้าบุคคลใดใช้อำนาจของตนเองที่ดำรงตำแหน่งอยู่จะเป็นผู้นำ เพราะฉะนั้นหัวหน้าที่มีความเป็นผู้นำอยู่ด้วยจะปฏิบัติงานให้ลุล่วงไปได้ดีกว่าหัวหน้าที่เป็นผู้บริหารอย่างเดียว และในทำนองเดียวกันผู้นำที่ไม่มีตำแหน่ง หรือไม่ได้เป็นผู้บริหารก็อาจจะแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำกลุ่มไม่ราบรื่นนัก

ฉลอง ภิรมย์รัตน์ (2541 : 61) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำ คือบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของกลุ่มดีกว่าสมาชิกอื่น

เขวพา เดชะคุปต์ (2522 : 129) กล่าวว่าผู้นำ คือบุคคลที่พยายามรวบรวมความต้องการและประสานความคิดของสมาชิกในกลุ่มเข้าด้วยกัน ผู้นำจะมีส่วนช่วยให้กลุ่มได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงาน และดำเนินการจนบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น โดยวิธีที่เหมาะสม ผู้นำไม่ใช่ผู้ที่มิอำนาจสูงสุด แต่คือผู้ที่สามารถกระตุ้นให้คนทำงานร่วมกันได้

ประทุม เป้นสุวรรณ (2522 : 122) กล่าวว่า ผู้นำเป็นตำแหน่งของบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวที่เหมาะสม สามารถนำสมาชิกในการปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี

โศภา ชูพิกุลชัย (2518 : 219) ได้กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งมีบุคลิกลักษณะและคุณสมบัติเหมาะสมที่จะชักจูง และนำคนอื่นให้ทำงานได้บรรลุตามจุดประสงค์ของกลุ่ม

กวี วงศ์พูน (2535 : 15) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ คือ

1. ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่ม เป็นผู้มีโอกาสติดต่อกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง
2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกทางด้วย
3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งเป็นสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งเป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคมมิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำได้
4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างคือสามารถสอดแทรกอิทธิพลบางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด
5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

บุญทัน ดอกไธสง (2535 : 266) สรุปเกี่ยวกับความหมายของผู้นำไว้ดังนี้

1. ผู้มีอิทธิพล มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชนเพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ
2. เป็นผู้นำและแนะนำ เพราะผู้นำต้องคอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถ
3. ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่ม และนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544 : 19) ได้กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า ผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและนำผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้ โดยใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนาจการ โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันในอันที่จะบรรลุเป้าหมาย และความสามารถที่จะชักจูงผู้อื่นให้ความร่วมมือร่วมใจกับตน ดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายของตนได้

สุทิน ภูเจริญ (2528 : 12) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้นำ คือ บุคคลซึ่งมีบทบาทเหนือบุคคลอื่น
2. ผู้นำ คือ บุคคลหนึ่งที่มีบทบาทหรือมีอิทธิพลต่อคนในหน่วยงานมากกว่าผู้อื่น

3. ผู้นำ คือ บุคคลซึ่งมีบทบาทสำคัญที่สุดในการดำเนินงานให้หน่วยงานดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

4. ผู้นำ คือ ผู้ซึ่งได้รับเลือกจากผู้อื่นให้เป็นผู้นำ

5. ผู้นำ คือ ผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งในหน่วยงานหรือดำรงตำแหน่งหัวหน้า

นิพนธ์ ศศิธร (2532 : 122) ได้ให้ความหมายของผู้นำ คือ ผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น ดังนี้

1. เป็นผู้ชักจูงให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยสมัครใจ มีความกระตือรือร้นและมุ่งให้ได้ผลงาน

2. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจผู้ที่ร่วมงานกันว่า มีความรู้สึกนึกคิด และมีหัวใจในการร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ทำให้ผู้ร่วมงานมีความอบอุ่นใจ เคารพรักใคร่ไว้วางใจ

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจหรือมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในกลุ่มเดียวกัน และเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ในการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการเป็นผู้ชักจูงผู้อื่นที่เกี่ยวข้องให้ร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน หรือใช้อำนาจบังคับบัญชาบุคคลในกลุ่มให้ปฏิบัติงานจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ภิญญา สาธร (2532 : 125) ให้ความหมายของผู้นำ ดังนี้

1. บุคคลหนึ่งในกลุ่มที่มีอำนาจ มีอิทธิพล หรือมีความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติงานหรือพฤติกรรมของผู้อื่น

2. ผู้นำ คือ ผู้มีอำนาจเหนือในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Inter Personal Relation) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการ 2 ทาง (Two-way Process) คือ ผู้มีอิทธิพลเหนือผู้ตามและในทำนองเดียวกัน บางคราวผู้ตามมีอิทธิพลเหนือผู้นำ

3. ผู้นำแตกต่างจากหัวหน้าหรือผู้บริหาร คน 2 คน นี้ อาจจะเป็นคนๆ เดียวกันได้แต่ไม่จำเป็นต้องเสมอไป

ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ

เชื่อว่าการที่คนเราจะยอมรับพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้น ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของเขา ซึ่งมีลักษณะที่เด่นและแตกต่าง ไปจากบุคคลอื่นๆ นักทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่า คุณลักษณะของผู้นำจะมีลักษณะเด่นแตกต่างไปจากบุคคลอื่นๆ และแตกต่างไปจากคุณลักษณะของผู้ตาม คุณลักษณะที่กล่าวถึงเป็นการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษทางพันธุกรรม ผู้นำประเภทนี้มาเพื่อเป็นผู้นำ ในระยะหลังมีความเชื่อเพิ่มเติมว่าคุณลักษณะของผู้นำมิได้สืบทอดทางพันธุกรรมอย่างเดียว แต่ผู้นำจะเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีส่วนหล่อหลอมให้เกิดคุณลักษณะของผู้นำได้เช่นเดียวกัน

คุณวุฒิ คนฉลาด (2539 : 39) เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ จำนวน 124 เรื่อง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคุณลักษณะของผู้นำต่างจากคุณลักษณะของผู้ตาม จากการศึกษา 15 เรื่อง หรือมากกว่า พบว่า ผู้นำควรมีลักษณะ ดังนี้

1. สติปัญญา
2. เป็นนักวิชาการ
3. มีอิสระและความรับผิดชอบ
4. ร่วมกิจกรรมทางสังคม
5. มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจดี

จากการศึกษาผู้นำ 10 เรื่อง หรือมากกว่า พบว่า ผู้นำมีลักษณะ ดังนี้

1. สังคมดี
2. ริเริ่มสร้างสรรค์
3. มีความอดทน
4. รู้จักวิธีการทำงานให้เสร็จ
5. มีความเชื่อมั่นตนเอง
6. ตื่นตัวและเข้าใจสถานการณ์
7. ให้ความร่วมมือ
8. มีความกว้างขวาง
9. มีความสามารถในการปรับตัว
10. มีความสามารถในการพูด

คุณลักษณะของผู้นำเป็นส่วนผสมไม่ใช่ลักษณะเดียวซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. สมรรถภาพ ได้แก่ สติปัญญา ความตื่นตัว ความสามารถทางภาษา ความคิดริเริ่ม และมี
วิจารณ์ญาณ

2. ความสำเร็จ ได้แก่ เป็นนักวิชาการ ความรู้ มีความสำเร็จทางกีฬา

3. ความรับผิดชอบ ได้แก่ ความอิสระ ความคิดสร้างสรรค์ ความอดทน ความเชื่อมั่น
ในตนเอง ความมุ่งหวังให้เกิดผลงานเป็นเลิศ

4. ความร่วมมือ ได้แก่ การจัดกิจกรรม สังคมดี ร่วมมือ ปรับปรุงตนเอง อารมณ์ขัน

5. ความมีฐานะ ได้แก่ ฐานะทางสังคมเศรษฐกิจ เป็นคนกว้างขวาง

6. สถานการณ์ ได้แก่ ระดับทางจิตใจมั่นคง มีทักษะ ความต้องการและความสนใจ
ของผู้ตาม งานสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

คุณวุฒิ คนฉลาด (2539 : 43) ได้เสนอว่า ผู้นำที่มีคุณภาพและนำไปสู่ความสำเร็จนั้น
มี 5 ประการ ดังนี้

ดังนี้

1. มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skills) ประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆ

- 1.1 ความซื่อสัตย์และความมั่นคง
- 1.2 ความไวต่อความรู้สึก
- 1.3 ความร่วมมือ
- 1.4 ความยืดหยุ่น
- 1.5 การให้การสนับสนุนผู้ร่วมงาน
- 1.6 มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 1.7 ความรับผิดชอบและความอิสระ
- 1.8 วุฒิภาวะทางอารมณ์
- 1.9 ความสุขในการทำงาน
- 1.10 เป็นผู้บริหาร
- 1.11 เป็นตัวอย่างที่ดี
- 1.12 เข้าพบได้ง่าย
- 1.13 มั่นใจในคนอื่น
- 1.14 ใช้พลังอำนาจอย่างฉลาด

2. มีทักษะด้านเทคนิคและมนุษยสัมพันธ์ (Technical and Human Relation Skills)

ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

- 2.1 เป็นผู้ฟังที่ดี
- 2.2 สามารถในการสร้างทีมงาน
- 2.3 มีความซื่อสัตย์
- 2.4 ให้นำหนึ่งรางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานสำเร็จ
- 2.5 สอนแนะและสนับสนุนผู้อื่น
- 2.6 วางแผนระยะสั้นและทำให้สำเร็จ
- 2.7 มีความสามารถในการบริหาร

3. มีทักษะด้านเทคนิค ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

- 3.1 ความสามารถในการคัดเลือกบุคคลมาทำงาน
- 3.2 มีความสามารถดี
- 3.3 เป็นนักสื่อสาร
- 3.4 บริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.5 วางเป้าหมายและวางแผนชัดเจน

- 3.6 ปฏิบัติงานให้สำเร็จ
- 3.7 ยอมรับในการล้มเหลว
- 3.8 สามารถนำคนและกลุ่มได้
- 4. มีทักษะด้านความคิดเทคนิค ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้
 - 4.1 สติปัญญาสูง
 - 4.2 ความสามารถในการตัดสินใจ
 - 4.3 ให้ความร่วมมือกับทุกฝ่าย
 - 4.4 สามารถมอบหมายงานได้
 - 4.5 รู้จักการเลือกโอกาส
 - 4.6 มุ่งมั่นเพื่อความเป็นเลิศ
 - 4.7 ผนึกคนให้เกิดความรับผิดชอบ
 - 4.8 มีความสนใจและความสามารถหลายด้าน
- 5. มีทักษะด้านความคิด ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้
 - 5.1 มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
 - 5.2 เป็นผู้สร้างแรงจูงใจ
 - 5.3 สามารถตัดสินใจ
 - 5.4 มุ่งมั่นให้ก้าวหน้า
 - 5.5 ความคิดสร้างสรรค์
 - 5.6 มีความกล้าหาญ
 - 5.7 เป็นผู้กล้าเสี่ยง
 - 5.8 มีความผูกพันกับองค์กร วิจัยและนวัตกรรมและอดทน
 - 5.9 ติดตามผลงาน
 - 5.10 เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 - 5.11 เฉลียวฉลาด
 - 5.12 มีความต้องการที่จะนำคนอื่น

วรารัตน์ เขียวไพรี (2542 :154) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้นำที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความพยายามสูง มีความปรารถนาให้งานสำเร็จ มีความทะเยอทะยาน มีพลังในการทำงาน และมีความคิดริเริ่ม
2. ปรารถนาที่จะเป็นผู้นำบุคคลอื่น ต้องมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นมีความเต็มใจที่รับผิดชอบงาน มีความซื่อสัตย์และซื่อตรง ต้องสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น

3. มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ผู้นำต้องแสดงถึงความเชื่อมั่นให้มีความแน่ใจว่าตนเองตัดสินใจถูกต้อง และนำไปสู่ทิศทางที่ถูกต้อง

4. มีความเฉลียวฉลาด ผู้นำต้องมีความสามารถในการรวบรวมความคิดวิเคราะห์ การแปลความหมาย มีวิสัยทัศน์ สามารถแก้ปัญหาได้ดี

5. มีความรอบรู้ในการทำงาน ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ และเทคนิคการทำงานเป็นอย่างดี

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539 : 86) ได้วิเคราะห์คุณสมบัติของผู้นำไทยในสองทศวรรษหน้าจากกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีผลกระทบต่อเมืองไทย นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อน ดังนั้น ผู้นำการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้าย่อมต้องมีคุณสมบัติแตกต่างจากปัจจุบัน ผู้นำการเมืองไทยที่จะเล่นบทบาทบริหารและพัฒนาประเทศในสองทศวรรษหน้า จะประกอบด้วยคุณสมบัติที่สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำทางการเมืองที่มีการศึกษา ผู้นำการเมืองจะต้องมีการศึกษาดี เพราะโลกมีความซับซ้อนมากขึ้น ประเทศไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว เศรษฐกิจของประเทศไม่สามารถพัฒนาไปได้ หากปราศจากการเปิดกว้างทางการเมือง ดังนั้น ผู้นำทางการเมืองต้องสัมพันธ์กับนานาชาติ อีกทั้งการปฏิรูปการศึกษาภายในประเทศ ทำให้ประชาชนโดยเฉลี่ยมีการศึกษาคืบขึ้น ผู้นำทางการเมืองจึงต้องมีการศึกษาคดี มีความรู้ความสามารถ จึงจะเป็นที่ยอมรับและสามารถนำพาประเทศให้ก้าวทันนานาชาติในยุคโลกาภิวัตน์ได้

2. ผู้นำทางการเมืองที่ฝ่าฝืนโดยขาดรากฐานรูปธรรมในการปฏิบัติ การตื่นตัวตามอิทธิพลและความเคลื่อนไหวจากต่างประเทศจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้นำทางการเมืองไทยปรารถนาจะผลักดันประเทศให้เป็นศูนย์กลางการร่วมกลุ่มของภูมิภาค โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจแต่ขาดรากฐานรูปธรรมในการปฏิบัติ หมายถึงขาดประสบการณ์ ขาดการวางแผน ขาดการรับรองที่รัดกุม ขาดการคิดให้รอบครอบครบถ้วนจะส่งผลเสียหายต่อส่วนรวมในที่สุด

3. ผู้นำทางการเมืองที่มีความเป็นสากล เนื่องจากเศรษฐกิจโลกมีความเชื่อมโยงกันในระบบการค้าเสรี การรวมตัวของประเทศในลักษณะภูมิภาค เพื่อความได้เปรียบทางเศรษฐกิจเพิ่มอำนาจในการต่อรองและปกป้องผลประโยชน์ทางการค้าของตน ผู้นำทางการเมืองไทยจึงต้องเป็นผู้นำระดับสากล สามารถติดต่อสื่อสารกับนานาชาติได้ด้วยโลกทัศน์ที่ก้าวทันคนทั้งโลก และที่สำคัญ ผู้นำการเมืองไม่เพียงแต่ต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชนในประเทศเท่านั้น แต่ยังต้องเป็นที่ยอมรับของนานาชาติด้วย โดยเฉพาะประเทศที่มีอิทธิพล ซึ่งสามารถใช้อำนาจทางเศรษฐกิจบีบให้คนส่วนใหญ่ในประเทศเสียผลประโยชน์ พฤติกรรมเช่นนี้ถือเป็นแรงกดดันจากภายนอกสู่คนส่วนใหญ่ในประเทศที่จำเป็นต้องเคลื่อนไหวในการเปลี่ยนผู้นำของตน

4. ผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรมและซื่อสัตย์ จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมข้อมูลข่าวสาร สังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมอุตสาหกรรมที่ยึดมั่นในคุณค่าการผลิต การต่อสู้แก่งแย่งอำนาจ และผลประโยชน์ที่เข้มข้นและสลับซับซ้อนจะละเลยคุณค่าทางจิตใจทำให้มนุษย์เริ่มให้ความสนใจมีแนวโน้มของข้อเรียกร้องการ ได้มาซึ่งผู้นำที่มีคุณธรรมและซื่อสัตย์ เพราะดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ขาดหายไป

5. ผู้นำทางการเมืองที่มีความสามารถและพิสูจน์ตัวเองแล้วประสบความสำเร็จ ในยุคแห่งเทคโนโลยีระดับสูง ที่มีการแข่งขันกันสูงในหลายด้าน ผู้ที่จะเข้าการแข่งขันได้ดี คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในสองทศวรรษหน้า คนส่วนใหญ่มีการศึกษา มีความรู้ความสามารถ ประชาชนไม่เพียงเลือกผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเท่านั้น แต่เลือกผู้นำที่พิสูจน์ตัวเองว่าประสบความสำเร็จในการทำงาน ไม่ว่าจะในภาครัฐหรือภาคเอกชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจว่าบุคคลนั้นสามารถบริหารประเทศ รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติได้ และประสานประโยชน์แต่ละฝ่ายได้ดี

6. ผู้นำทางการเมืองที่มีความเป็นประชาธิปไตย และมาจากรากฐานมวลชน มีสองปัจจัยที่จะเป็นแรงผลักดันให้ประเทศไทยได้ผู้นำทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยเต็มรูปแบบ ได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาดีขึ้น และกระแสโลกมีบทสรุปว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมที่สุด ดังนั้น ประชาชนจะเลือกผู้นำมาจากฐานมวลชน ไม่ใช่มาจากกลุ่มอิทธิพล ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น สามารถตรวจสอบความโปร่งใสของนักการเมือง และสื่อมวลชนจะมีเสรีภาพมากขึ้น ซึ่งจะเป็นหน่วยสำคัญในการช่วยตรวจสอบนักการเมือง

7. ผู้นำทางการเมืองที่สามารถสื่อสารผ่านมวลชนได้ เหตุผลเพราะสื่อมวลชนจะมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้นำในสองทศวรรษหน้าจึงต้องมีความสามารถในการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสื่อถึงความคิดนโยบายของตนให้เป็นที่เข้าใจของประชาชน และต้องสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสายตาประชาชน ดังนั้น ในยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน ผู้นำต้องใช้ความรู้ ความรู้ความสามารถ ความมีเหตุผล และความมีคุณธรรมในการสื่อสารต่อสื่อมวลชนให้ได้มาก และมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะสามารถคุมเกมการเมืองและเศรษฐกิจซึ่งเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี

8. ผู้นำทางการเมืองที่เป็นคนรักษาคำพูด หรือรักษาสัญญาให้ไว้กับประชาชนและสามารถปฏิบัติตามนโยบายแถลงไว้ให้เป็นรูปธรรม ในยุคข้อมูลข่าวสาร การให้ข้อมูลในลักษณะสัญญาต่างๆกับประชาชนจะเป็นสิ่งที่สามารถบันทึกและสามารถนำตรวจสอบได้ ซึ่งผู้นำการเมืองที่สามารถพูดจริง ทำจริง และทำได้ดังที่สัญญาก็จะเป็นการเพิ่มความนิยม ความน่าเชื่อถือแก่ประชาชน แต่ถ้าเป็นผู้นำที่ไม่รักษาคำพูด ผู้นำนั้นจะถูกโจมตี เป็นเหตุให้ภาพลักษณ์และความนิยมต้องเสียไป ดังนั้น ผู้นำที่รักษาคำพูด สามารถปฏิบัติตามที่ตนเองพูดไว้ มีความจริงจังในคำมั่นสัญญาอย่างเสมอต้น

เสมอปลาย ย่อมเสริมสร้างบุคลิกแห่งความน่าเชื่อถือและสามารถเอื้ออำนวยต่อภาพลักษณ์ที่ดีของตนเองได้

9. ผู้นำทางการเมืองที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี จากสังคมที่เปิดกว้างอย่างไร้พรมแดน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความจริงใจ มีความถ่อมตน ชอบเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ย่อมเป็นประตูเปิดสู่การเข้าหาตนได้ง่าย ดังนั้น ถ้ามีผู้นำที่มีอุปนิสัยเช่นนี้ ย่อมสามารถจะเป็นผู้นำที่เป็นที่นิยมยกย่องของประชาชน

10. ผู้นำทางการเมืองที่ไม่ปิดกั้นตัวเอง เนื่องจากการเปิดกว้างของการสื่อสารในช่วงสองทศวรรษหน้า และการเน้นในภาครัฐกิจบริการที่เปิดกว้างขึ้น ทำให้ผู้นำทางการเมืองไม่สามารถปิดกั้นตนเองได้ ในทางกลับกันผู้นำทางการเมืองต้องดำเนินนโยบายที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกรไหลดำของข้อมูลข่าวสาร และบริการทางเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้ใหม่ๆ ที่ทันต่อสถานการณ์

กวี วงศ์พุด (2539 :15) ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการของการใช้อิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มเพื่อการตั้งเป้าหมายและบรรลุเป้าหมาย

ยุก (Yukl. 1989 : 3) กล่าวถึงสาเหตุที่ความหมายของภาวะผู้นำมีหลากหลายและแตกต่างกัน เพราะสาเหตุสำคัญ คือ ขอบเขตเนื้อหาและความสนใจในภาวะผู้นำในการศึกษาของนักวิจัยมีความแตกต่างกันนั่นเอง

คูนท์ และดอนเนล (Koontz and Donnell. 1964 : 437) อธิบายถึงภาวะผู้นำว่าเป็นเรื่องของการใช้ศิลปะของการใช้อิทธิพล หรือกระบวนการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น เพื่อให้เขามีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

สโตกิลล์ (Stogdil. 1974 : 411) กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่าเป็นความริเริ่มและธำรงไว้ซึ่งโครงสร้างของความคาดหวังและความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกกลุ่ม

ฟาร์แลนด์ (Farland. 1979 : 303) กล่าวถึง ภาวะผู้นำว่าเป็นความสามารถที่จะชี้แนะ สั่งการ อำนวยความสะดวก หรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นเพื่อให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้

เดวิด (David. 1980 : 491) อธิบายว่าภาวะผู้นำ คือ ศิลปะในการชี้แนะลูกน้องหรือผู้ร่วมงาน ให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้นและความเต็มใจ

มิชเชลล์ และลาร์สัน (Mitchell and Larson. 1987 : 435) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุความต้องการของกลุ่มหรือจุดมุ่งหมายขององค์การ

สโตนเนอร์ และฟรีแมน (Stoner and Freeman. 1989 : 459) ได้ให้ความหมายภาวะผู้นำว่าเป็นกระบวนการของการชี้แนะและอิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆของสมาชิกของกลุ่ม

โรบบินส์ (Robbins. 1991 : 302) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นความสามารถในการใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

พะยอม วงศ์สารศรี (2534 : 196) อธิบายว่าภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้นำ) ใช้อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นชี้แนะให้บุคคลอื่น (ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้น เต็มใจทำในสิ่งที่เขาต้องการ โดยมีเป้าหมายขององค์การเป็นจุดหมายปลายทาง

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2536 : 10) ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำ เป็นการใช้อิทธิพลของคนหรือของตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตาม เพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ได้กำหนดหรือสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ รูปแบบของอิทธิพลระหว่างบุคคล (Interpersonal Influence)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2540 : 19) ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า คือ คุณสมบัติ เช่นสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม

สงวน ช้างฉัตร (2541 : 172) กล่าวว่าภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่งพยายามที่จะมีอำนาจเหนือบุคคลอื่น โดยอาศัยอำนาจที่เกิดจากการบังคับ (Coercive) ให้คนอื่นกลัวอำนาจที่เกิดจากการให้รางวัล (Reward Power) หรือการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) อำนาจในทางกฎหมาย (Legitimist Power) หรืออำนาจที่ผู้ครอบครองตำแหน่งได้รับมอบหมายจากองค์การอำนาจที่เกิดความเชี่ยวชาญ (Expert Power) และอำนาจที่เกิดจากการอ้างอิง (Reference Power) คำสั่งของผู้บังคับบัญชา จุดประสงค์ของการใช้อำนาจเหนือบุคคลอื่นดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จอย่างดีที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านเวลา ทรัพยากร เทคโนโลยี และความสามารถของสมาชิกกลุ่มหรือบุคคลในองค์การ

สร้อยตระกูล (ดิทยานนท์) อรรถมานะ (2541 : 255) ได้กล่าวว่า ภาวะการเป็นผู้นำเกี่ยวข้องกับการสร้างภาพลักษณ์ของสภาพที่ปรารถนาในอนาคต ซึ่งต้องผนึกรวมเอาสมาชิกขององค์กรทุกคนเข้าด้วยกัน ดังนั้น ภาวะการเป็นผู้นำจึงต่างไปจากผู้บริหาร ซึ่งใช้อำนาจหน้าที่และปฏิบัติงานที่มีลักษณะเป็นกิจวัตรประจำวันตามระเบียบปฏิบัติขององค์กร ตรงกันข้ามผู้นำจะแสวงหาความยินยอมจากผู้ปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ โดยมุ่งสู่เป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ภาวะการเป็นผู้นำนั้นถือกันว่าเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการบริหารหรือการจัดการมิใช่ครอบคลุมทั้งหมดของการบริหาร ส่วนการบริหารนั้นเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวางมากกว่า

อรุณ รักรธรรม (2526 : 333) ให้นิยามภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนาจการ กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน ในอันที่จะให้บรรลุเป้าหมายหรือภาวะผู้นำก็คือ ความสามารถของบุคคลที่จะชักจูงผู้อื่นให้ร่วมฟังร่วมใจกับตน ดำเนินการไปสู่จุดหมายของตนได้

จากการวิเคราะห์ความหมายของภาวะผู้นำข้างต้น จะเห็นได้ว่า แนวคิดส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกับกลุ่มคน และสมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ภายในต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ในการนี้จะมีสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือมากกว่าถูกกำหนดหรือยอมรับให้เป็นผู้นำ (Leader) เนื่องจากมีความแตกต่างในด้านต่างๆ จากบุคคลอื่นๆ ของกลุ่ม ถือว่าเป็นผู้ตาม (Followers) หรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือลูกน้อง (Subordinates) หรือผู้ปฏิบัติ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ผู้นำ (Leader) คือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือการเลือกตั้งหรือการยกย่องจากกลุ่มให้ทำหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำ เช่น การชี้แนะ สั่งการ และช่วยเหลือให้กลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้มีการเขียนชื่อผู้นำแตกต่างกันออกไปตามลักษณะงานและองค์การที่อยู่ เช่น ผู้บริหาร ผู้จัดการ ประธานกรรมการ ผู้อำนวยการ อธิการบดี ผู้บัญชาการเหล่าทัพ ผู้ว่าราชการ นายอำเภอ กำนัน เจ้าคณะจังหวัด เจ้าอาวาส ปลัดกระทรวง คณบดี

แบบของภาวะผู้นำ (Styles of Leadership)

มานพ เสถียรเขตต์ (2545 : 33) ได้มีการศึกษาแบบของภาวะผู้นำ เป็นหลายแบบแต่พิจารณาในลักษณะใด วิธีการหนึ่งที่ใช้กันทั่วไปคือ การพิจารณาถึงลักษณะและวิธีการใช้อำนาจของผู้นำ ในส่วนที่สัมพันธ์กับความเป็นผู้บังคับบัญชา ซึ่งแยกออกเป็น 3 แบบ ได้แก่

1. ภาวะผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic Leadership)

ลักษณะของผู้นำประเภทนี้ ถืออำนาจเป็นใหญ่ มีลักษณะถือตัว เชื้อมั่นในตัวเองมาก วางท่าทางใหญ่โต และไม่คอยรับฟังหรือให้เกียรติผู้อื่น มักทำอะไรโดยใช้อำนาจเป็นที่ตั้ง ผู้นำแบบนี้มักจะเน้นอยู่ที่สมรรถภาพของการทำงานของตนเอง และต้องการขยายอำนาจของตนออกไปในทุกวิถีทาง ด้วยวิธีการต่างๆ เท่าที่จะกระทำได้ การบริหารงานของผู้นำแบบนี้มีลักษณะ โดยทั่วไป ดังนี้

1.1 นิยมใช้อำนาจหน้าที่อยู่เกือบตลอดเวลา ทั่วๆไปที่บังโอกาสไม่มีความจำเป็นจะต้องปฏิบัติเช่นนั้น

1.2 การตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการต่างๆ มักเป็นไปตามอารมณ์ มุ่งประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม หรือเพื่อร่วมงาน เพื่อเป็นการแสดงว่ามีอำนาจ

1.3 การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาทุกเรื่อง มักผูกขาดอยู่ที่ผู้บังคับบัญชาเพื่อสร้างความสำคัญให้กับตนเอง

1.4 ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้รู้ข้อเท็จจริงเพียงผู้เดียว เพื่ออาศัยวิธีการดังกล่าวเป็นเครื่องควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ต้องเข้าหาผู้บังคับบัญชาเสมอ โดยความจำเป็นเพื่อขอทราบข้อเท็จจริงที่ต้องใช้ในการปฏิบัติงาน

1.5 นโยบาย วัตถุประสงค์ มาตรฐานการปฏิบัติงาน ฯลฯ เป็นเรื่องสั่งลงมาจากเบื้องบนทั้งสิ้น ไม่มีการฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา หากจะฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาบ้างก็เป็นแต่เพียงพิธีการ เพราะการตัดสินใจมักเป็นไปในลักษณะยึดถือความเห็นของตนเองเป็นสำคัญ การวินิจฉัยสั่งการ โดยอาศัยการติดต่อสื่อสารมีจากบนลงล่างเพียงทางเดียว

1.6 มิได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอนของหน่วยงานนั้น อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามอารมณ์ของผู้นำทั้งสิ้น ไม่นิยมใช้เหตุผลในการดำเนินงาน

1.7 คำว่าผู้ช่วย หมายถึง ผู้ได้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นผู้ช่วยของหัวหน้าและช่วยให้งานของหัวหน้าสำเร็จ ไม่ใช่งานของตนสำเร็จ

1.8 ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้มาจะต้องผ่านหลายชั้นกว่าจะมีการวินิจฉัยสั่งการ

1.9 ระบบการตั้งคณะกรรมการเป็นวิธีกระจายความรับผิดชอบที่ได้ผล และเป็นวิธีการที่จะให้เรื่องบางเรื่องซึ่งไม่ต้องการนำออกมาปฏิบัติเสียหายไป

2. ภาวะผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez – faire Leadership)

ผู้นำแบบนี้ทำหน้าที่คล้ายบุรุษไปรษณีย์ การใช้อำนาจควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชากระทำแต่น้อย ผู้ใต้บังคับบัญชามีเสรี ในการวินิจฉัยสั่งการ ผู้นำคอยแต่ลงนามหรือผ่านเรื่องเท่านั้น จะหาความรับผิดชอบจากภาวะผู้นำแบบนี้ได้ยาก การบริหารงานนี้มีลักษณะทั่วไป ดังนี้

2.1 ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเสนอ กำหนดนโยบาย มาตรฐานการปฏิบัติงานระบบการจัดงาน ฯลฯ ตามใจชอบ ไม่ค่อยคำนึงถึงหลักการและกฎเกณฑ์เท่าใดนัก

2.2 ไม่มีหลักการควบคุมดูแล และไม่ได้สร้างเกณฑ์ควบคุมงานขึ้นไว้สำหรับการควบคุมงาน ว่าใครปฏิบัติงานได้ผลหรือไม่

2.3 หัวหน้างานไม่เข้ามายุ่งเกี่ยว ใครจะทำอะไรก็ได้ ภาวะการนี้เป็นผู้นำหรือหัวหน้ามีแต่ชื่อ หรือสมมตินามเท่านั้น

2.4 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการทำงานไม่แน่นอน อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามที่ผู้บังคับบัญชาคิดเห็นซึ่งไม่ขัดหรือแย้งจากระเบียบปฏิบัติหรือตามที่ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสั่งลงมา

2.5 ขาดความคิดริเริ่มต่อการทำงาน และไม่พยายามจัดให้มีการประเมินผลงานหรือการคิดหาผลงานเพื่อแก้ไขแต่อย่างใด

3. ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership)

ผู้นำแบบนี้ จัดว่าเป็นผู้นำที่ดีที่สุด และอำนวยผลในการบริหารงานมากที่สุดแบบนี้เรียกว่า พวกใจกว้าง คือ ถือความคิดเห็นของกลุ่มเหนือกว่าตนเอง จะดำเนินการบริหารงานสิ่งใดก็มักจะกระทำไปในนามของกลุ่ม เพราะต้องการให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย การบริหารงานเน้นหนักทางด้านที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันเสียก่อน และมีความต้องการให้เกิดผลงานจากการที่ตนได้รับความนิยมนยกย่องเป็นสำคัญ เพื่อเป็นเครื่องสนับสนุนลักษณะของการบริหารงานต่างๆไป ของผู้นำ ลักษณะของผู้นำประเภทนี้ได้แก่

3.1 ส่งเสริมให้มีการปรึกษาหารือกับผู้ใต้บังคับบัญชาก่อนดำเนินงานเสมอ โดยเฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญต่อองค์กรและส่วนรวม

3.2 เปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชา ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเต็มที่

3.3 ผู้บังคับบัญชาทำตัวเป็นทั้งผู้นำ และผู้ให้คำแนะนำ

3.4 สร้างความนิยมเพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชา มีความรู้สึก ว่า ผู้ร่วมงานคอยให้คำแนะนำ และทำงานอยู่ร่วมกับตน

3.5 ในการปฏิบัติงาน มีความไว้วางใจกัน มีสัมพันธภาพอันดีต่อกัน รวมทั้งการร่วมมือ ประสานงานกันอย่างจริงจังและเต็มที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐพงศ์ นิลาทวงศ์ (2526 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของเทศบาลตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าปัจจัยด้านคุณสมบัติผู้สมัครนายกเทศมนตรีจะเลือกผู้สมัครเพราะผู้สมัครเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านนโยบายจะเลือกนายกเทศมนตรี เพราะนโยบายของผู้สมัครนายกเทศมนตรีเป็นนโยบายที่มีประโยชน์ในการพัฒนาตำบลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปัจจัยในการตัดสินใจด้านผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจะเลือกผู้สมัคร เพราะผู้สมัครช่วยงานประเพณีต่างๆ ของชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ ฯลฯ อยู่ในระดับน้อย ปัจจัยในการตัดสินใจด้านความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัครจะเลือกผู้สมัคร เพราะผู้สมัครเป็นคนรู้จักคุ้นเคยกับผู้ที่ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับน้อย

โดยสรุป ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน เป็นปัจจัยด้านคุณสมบัติเพราะผู้สมัครเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ดี เป็นผู้ที่มิชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีวาทศิลป์ และเป็นผู้ที่พูดจริงทำจริง เข้าถึงและช่วยเหลือประชาชน

จิตรา พรหมชุตติมา (2541 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน ในชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร พบว่า สิ่งที่เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเมืองของประชาชนที่พิจารณาได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัคร มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน เช่น ความรู้ ความสามารถ ความซื่อสัตย์สุจริต การรู้จักผู้สมัครเป็นการส่วนตัวหรือจากห้วคณะเนนตลอดจนพฤติกรรมการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของผู้สมัคร หรือการให้อามิสสินจ้างแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่างๆเหล่านี้ มีส่วนทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง หรือไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เช่นกัน

2. ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ประชาชนในชุมชนในกรุงเทพมหานคร ไปเลือกตั้ง เพราะอยากได้ผู้แทนดี

ภัทรวดี แก้วประดับ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาล ตำบลบ้านค่าย:ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านค่าย พบว่า ในการรวมกลุ่มตัวอย่าง ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยในการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร จากกลุ่มเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และในการเลือกตั้งที่ผ่านมา เชื่อได้ว่า มีการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 12.0 ได้รับเงินจากการซื้อเสียงด้วย และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.0 เชื่อว่า มีการซื้อเสียงจริง แต่ไม่พบหลักฐาน ส่วนน้ำหนักในองค์ประกอบที่ใช้ในการตัดสินใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ให้น้ำหนักกับคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ นโยบายของผู้สมัคร กลยุทธ์ ในการหาเสียง และหวัคะแนน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร จำแนกตามความคิดเห็นต่อคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัคร นโยบายของผู้สมัคร กลยุทธ์ในการหาเสียงของผู้สมัคร หวัคะแนน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ($P<.05$) พบว่า นโยบายของผู้สมัคร กลยุทธ์ในการหาเสียงของผู้สมัคร หวัคะแนน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากทุกกลุ่ม ส่วนคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครจะมีผลเฉพาะ การตัดสินใจเลือกผู้สมัคร จากกลุ่มที่ 1 และ 3 เท่านั้น

คุณวุฒิ ออสุวรรณ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี โดยตรงจากประชาชน : ศึกษากรณีความคิดเห็นของกรรมการชุมชนย่อยเทศบาลตำบลหัวหิน พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหัวหิน มีความคิดเห็นด้วยในระดับสูง ต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลหัวหิน โดยตรงจากประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของกรรมการชุมชนย่อย เทศบาลตำบลหัวหินที่มีต่อการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหัวหิน โดยตรงจากประชาชน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ส่วนอายุเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็น

ฉลอง พลพุทธ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม การอบรม บ่มเพาะทางการเมือง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง อุดมการณ์ประชาธิปไตย มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งแตกต่างกัน กล่าวคือ เพศหญิง มีแนวโน้มสนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าผู้ชาย ประชากร กลุ่มอายุ 41-50 สนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าระดับอื่น กลุ่มอาชีพเกษตรกรไปใช้สิทธิสูงกว่า อาชีพอื่น ผู้ได้รับการอบรมบ่มเพาะทางการเมืองจะสนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูง เช่นเดียวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งจากโปสเตอร์ ใบปลิว และเสียงตามสาย ส่งผลให้ประชาชนไปใช้ สิทธิเลือกตั้งมาก เพราะถือว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองและกลัวเสียสิทธิทางการเมือง และสาเหตุการ ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะติดธุระจำเป็น ประชาชนตัดสินใจเลือกผู้สมัครเพราะเห็นว่าเป็นคนดี เคยช่วยเหลือกันก่อน มีความเหมาะสม พฤติกรรมการจูงใจประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีหลายวิธี เช่น ก่อสร้างสาธารณประโยชน์ บริจาคการกุศล และวิธีการอื่นที่ไม่สามารถระบุได้

มารุต มลารัตน์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า เพศ อายุ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ในขณะที่ระดับการศึกษาและรายได้ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ส่วนปัญหาในการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร คือ ผู้สมัครมีจำนวนให้เลือกน้อย มีการซื้อสิทธิขายเสียง และเกิดความลำบากใจในการเลือก หากผู้สมัครเป็นเครือญาติหรือคนสนิท นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่าในการตัดสินใจเลือกผู้สมัคร ควรเลือกผู้สมัครที่มีผลงานและนโยบายการบริหารงานที่ดี และควรตัดสินใจเลือกด้วยตัวเองไม่ควรให้ใครมาชักจูง

สุดาพร พัดแสง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2548 : ศึกษากรณีเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจการเมืองของผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ภูมิหลังและคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร กระบวนการ และวิธีการหาเสียงของผู้สมัคร ปัจจัยรองลงมา ได้แก่ ภูมิหลังของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ส่งผลต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผลประโยชน์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ได้รับจากนโยบายของผู้สมัคร และกระบวนการจัดการเลือกตั้งของคณะกรรมการเลือกตั้ง

ผกากรอง ต้นสอน (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน:ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลปากท่อ อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1. ปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและมีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากสุดมีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และประกอบอาชีพเกษตรกร 2. ปัจจัยส่งเสริม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรับรู้ข่าวสารการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน 3. การตัดสินใจเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนอยู่ในระดับมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งมาก 4. ปัญหาและอุปสรรค ที่สำคัญ ได้แก่ คุณสมบัติของผู้สมัคร มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ 5. ผลการทดสอบสมมติฐาน อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนและอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนเพศ การรับรู้ข่าวสารการเลือกตั้งท้องถิ่นและความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน

วิชาญ รอดไพบูลย์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า การไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนไม่ได้คำนึงถึงคุณสมบัติของผู้สมัคร หรือการหาเสียงของผู้สมัคร หรือคุณสมบัติ

ห้วคณะหรือบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ประชาชนคำนึงถึงความเหมาะสมในการหาเสียง ความรู้ ความสามารถของผู้สมัคร ความรู้ ความสามารถของห้วคณะ รวมทั้งความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนั้น 1) การหาเสียงเลือกตั้งจำเป็นต้องทำให้ประชาชน เชื่อถือตัวผู้สมัครเอง ห้วคณะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือจากประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ รวมทั้งต้องทำให้ประชาชนเข้าใจบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด 2) บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นปัจจัยสำคัญในการที่ประชาชนพิจารณาการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังนั้น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรปรับปรุงบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ประชาชนยอมรับและเชื่อถือได้ 3) คุณสมบัติห้วคณะเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการที่ประชาชนได้พิจารณาการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเฉพาะห้วคณะที่นำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น ประชาชนให้ความสำคัญมาก ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรมีทีมงานที่เข้มแข็งและมีห้วคณะที่ประชาชนให้การยอมรับ 4) การหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นอีกปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการที่ประชาชน พิจารณาการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยเฉพาะการออกเดินหาเสียงตามบ้าน ประชาชนให้ความสำคัญมาก ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้พูดคุยกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งควรมีแผนงานการหาเสียงให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ 5) คณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรี และองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เป็นหน่วยงานที่จัดให้มีการเลือกตั้ง ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจต่อบทบาท หน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด บทบาทหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ธนัทชัย อมรไชยพัฒน์ (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 350 คน โดยเก็บแบบสอบถามในเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2551 และนำค่ามาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปที่ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 58.6 อายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 47.1 กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งภรรยา ร้อยละ 52.6 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 70.0 อาชีพเกษตรกรร้อยละ 42.2 มีรายได้เกิน 5,000 บาท ร้อยละ 55.4 และในส่วนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเรื่องนายกเทศมนตรีในแต่ละข้อมีดังนี้ 1) ในการประชาสัมพันธ์ทั้ง 5 ชุมชน รับทราบการประชาสัมพันธ์ในการเลือกตั้งทั้งหน่วยงานภาครัฐ และการแนะนำตัวของผู้สมัครเอง แต่ละชุมชนจะมีแกนนำประจำชุมชน มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยในระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สวยงาม พร้อมทั้งสอดแทรกอุดมการณ์ในการทำงานของตัวผู้สมัครที่น่าเชื่อถือ และประชาชนในชุมชนมีความตื่นตัวต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยไป

ใช้สิทธิเลือกตัวแทนไปทำหน้าที่ในการบริหารงานชุมชนระดับตำบล 2) ข้อมูลส่วนตัวของผู้สมัครรับการเลือกตั้งทั้ง 5 ชุมชนทราบข้อมูลส่วนตัวของผู้สมัครคล้ายๆ กันเป็นบางอย่างเท่านั้น เนื่องจากวิถีชีวิตมีความแตกต่างกัน แต่การตัดสินใจเลือกจะมองจากผลงานที่ผ่านมา ความมีชื่อเสียง และความ เป็นกันเองของผู้สมัครเท่านั้น ผลที่จะตามมาอีกอย่างก็คือ ความร่วมมือของคนในชุมชนกับผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้นำท้องถิ่นมีความราบรื่นไม่มีอุปสรรค 3) ประสบการณ์ในการบริหารจัดการของผู้สมัครทั้ง 5 ชุมชน ตอบคำถามที่คล้าย ๆ กัน คือ ผู้สมัครจะหาแกนนำประจำชุมชน มีการวางแผนการทำงาน แนะนำชี้แจงการทำเครื่องหมายลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี ตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 4) การซื้อสิทธิขายเสียงทั้ง 5 ชุมชน มีการซื้อสิทธิขายเสียงกันอยู่ในบางชุมชน เนื่องจากยุคนี้การเลือกตั้งเกือบทุกระดับต้องมีการใช้เงินเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียง ทั้งๆ ที่การกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเลือกตั้ง แต่ก็ยังหลบเลี่ยงเจ้าหน้าที่ จึงทำให้หลังการเลือกตั้งมีการฟ้องร้องในเรื่อง การซื้อสิทธิขายเสียงกันมาก ดังคำกล่าวที่ว่า “เงินไม่มา กาไม่เป็น” เราจึงต้องมีการณรงค์กันให้มากขึ้น เพื่อเยาวชนรุ่นหลังจะได้ไม่เอาเยี่ยงอย่าง 5) พรรคการเมือง การเลือกตั้งในครั้งนี้ ผู้สมัครไม่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองระดับประเทศมากเท่าใดนัก นอกจากกำลังใจของนักการเมืองที่เป็นคนในพื้นที่เท่านั้น ส่วนใหญ่จะอาสาสมัครทำงานตามนโยบายของตนเอง ซึ่งอาจมีความสอดคล้องกับนโยบายของพรรคการเมืองระดับประเทศพรรคใดพรรคหนึ่งเท่านั้น

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ควรมีการทำความเข้าใจกับประชาชนในการเลือกตั้งทั้งระเบียบนโยบายและการเชิญชวนไปเลือกตั้งอย่างถูกต้อง และมีการเก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อคุบปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย

วุฒิพงษ์ ชุมเสนา (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการได้รับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเมืองคง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินใจเลือกผู้สมัครนายกเทศมนตรีส่วนใหญ่แล้วจะเลือกที่ผู้สมัครมีผลงานดี มีความรู้ ความสามารถ และพร้อมจะเสียสละเพื่อส่วนร่วม และเลือกเพราะความเป็นเครือญาติ ถือว่าญาติพี่น้องเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทอดทิ้งกันไม่ได้ เหตุผลที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ตัดสินใจลงคะแนนให้ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเสียสละ ทุ่มเทให้กับการพัฒนาท้องถิ่น มีผลงานฝากไว้ดี สำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจไม่ลงคะแนนเสียงให้ได้รับเลือกตั้งนั้น เพราะชาวบ้านไม่ศรัทธา มีเครือญาติสนับสนุนน้อยและวิธีการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกเทศมนตรี ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนำไปใช้หาเสียงนั้น จะเป็นการเดินหาเสียงถึงตัวประชาชน และมีนโยบายว่าจะพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการบริหารจัดการเลือกตั้งเสนอแนะว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องความสำคัญ

เกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแก่ประชาชนให้มากขึ้น เพราะเทศบาลตำบลก็นับว่าเป็นพื้นฐานของการบริหารในระดับท้องถิ่น อันจะเป็นกำลังสำคัญต่อการบริหารงานด้านการเมืองการปกครองของประเทศในระดับต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหาวิธีการจูงใจให้ประชาชนให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการไปเลือกตั้งในทุกระดับการปกครองแก่ประชาชน เพราะจากการศึกษาพบว่าประชาชนไปเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจะเป็นผลต่อการพัฒนาระบบการเมืองของไทยในภาพรวม ซึ่งแนวทางแก้ไข หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะทำให้ความสะดวกสบายในการเลือกตั้งแต่ละครั้งแก่ประชาชน จัดให้วันเลือกตั้งในทุกระดับแต่ละครั้งตรงกับวันที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจส่วนตัวของประชาชนให้น้อยที่สุด นายกเทศมนตรีควรปฏิบัติตนให้ได้รับความเชื่อถือแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความศรัทธาและมีทัศนคติที่ดีต่อระบบการปกครองของเทศบาล ปฏิบัติงานให้ได้ในระดับที่ดี มีความโปร่งใส

นางพะงา กอธวัช (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการศึกษาเหตุผลในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลจากการศึกษาพบว่า

1. อันดับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในอันดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) ส่วนรายได้อยู่ในอันดับมากทุกด้าน โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ หนึ่งด้านการจูงใจ และการซื้อสิทธิขายเสียง ($\bar{X} = 4.02$) สองในด้านการรณรงค์หาเสียง ($\bar{X} = 4.01$) สามด้านวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.97$) และสี่ด้านคุณลักษณะของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.94$)

2. ผลการเปรียบเทียบอันดับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีระดับการศึกษาและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีเหตุผลในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อคิดเห็นของประชาชนในการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีตำบลนาเมือง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้ การออกพบปะประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และใส่ใจประชาชนเป็นความคาดหวังของประชาชนในท้องถิ่น ความรู้ด้านการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้สมัครนายกเทศมนตรี ผลงานในอดีตของผู้สมัคร

4. ข้อเสนอแนะที่ต้องการให้เทศบาลดำเนินการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีครั้งต่อไป คือ ควรมีการอบรมให้ความรู้ในการเลือกตั้ง จากคณะกรรมการการเลือกตั้งแก่ผู้สมัคร และประชาชน ควรมีการรณรงค์ร่วมกับหน่วยงานราชการอื่น เช่น โรงเรียน สถานีอนามัย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง และเทศบาลควรจัดหาเวทีปราศรัยให้ผู้สมัคร ได้แสดงวิสัยทัศน์ และนโยบายท้องถิ่นทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง

นันทิกานต์ อุดม (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกระโสม อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะประจำตัวผู้สมัครมีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ผู้สมัครที่ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และต้องมีความรู้ความสามารถที่จะทำหน้าที่เป็นนายกเทศมนตรี

2. ปัจจัยด้านนโยบายของผู้สมัคร มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน แต่อย่างไรก็ตาม การมีนโยบายที่ดีไม่ได้หมายความว่าผู้สมัครนั้นๆ จะประสบความสำเร็จได้เสมอไป แต่อยู่ที่การนำนโยบายที่ได้กำหนดไว้ไปปฏิบัติอย่างถูกต้องและเป็นรูปธรรม

3. ปัจจัยด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสามารถสื่อสารกับประชาชนทุกระดับของสังคม

พัชรา เพ็ชรจรรยา (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง เหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกนายกเทศมนตรีของประชาชนเขตเทศบาลตำบลพระอินทรราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่าในการเลือกนายกเทศมนตรีนั้น ประชาชนพิจารณาจากความรู้ความสามารถ และระดับการศึกษาของผู้สมัครเป็นเหตุผลหลัก อันดับรองลงมา คือ นโยบายในการบริหารของผู้สมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายแก้ไขปัญหาเสพติด ต่อมาคือการแจกเงินซื้อเสียงของผู้สมัคร ผลงานของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นที่ผ่านมา ประชาชนให้ความสำคัญกันน้อยมาก จากการศึกษาครั้งนี้ จึงมีข้อเสนอแนะให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ความสามารถ และการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการตัดสินใจที่ถูกต้องและสอดคล้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่พึงประสงค์ พร้อมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีระบบการวัดผล และประเมินผลงานจากนโยบายของนายกเทศมนตรี หลังจาการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่แล้วว่าได้ทำตามนโยบายที่เคยให้ไว้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงเหตุผลประกอบการตัดสินใจต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น น่าจะมีความสำคัญส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของประชาชน การเลือกเหตุผลเพื่อประกอบการตัดสินใจเหล่านี้มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา จะพบว่าเหตุผลประกอบการตัดสินใจในด้านต่างๆ สามารถที่จะอธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกตั้งระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบ อบต. โดยการศึกษาครั้งนี้ ได้นำทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล และตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้สำหรับกำหนดเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัยและสำรวจข้อมูลในพื้นที่

ตำบลโฆม่ง เพื่อศึกษาว่าปัจจัยอะไรที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนายกองจัดการบริหารส่วนตำบลโฆม่ง
อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี